

PROCESNOPRAVNE POSLJEDICA OTVARANJA STEČAJNOG POSTUPKA U ENTITETSKIM STEČAJNIM ZAKONODAVSTVIMA U BIH

PROCESS LEGAL CONSEQUENCES OF OPENING BANKRUPTCY PROCEEDINGS IN THE ENTITY BANKRUPTCY LEGISLATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Arif Nanić, Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku, BiH

SAŽETAK

U ovom radu autor navodi bitna obilježja procesnopравnih posljedica otvaranja stečajnog postupka, te nastoji opširnije elaborirati temeljne pravne posljedice otvaranja stečaja na način kako je to uređeno reformiranim entitetskim stečajnim zakonodavstvima u Bosni i Hercegovini. Stečajno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini obuhvata tri systemska stečajna zakona koji su doneseni od strane zakonodavnih organa oba entiteta i Brčko Distrikta BiH, koji su rezultat provedene reforme stečajnog prava u našoj zemlji u periodu od 2001-2002. godine, a u okviru reformskih tranzicijskih procesa koji se odvijaju u poslijeratnom periodu i traju do danas. Dakle, s obzirom na postojanje tri stečajna zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, zaključuje se da su unutar teritorijalnog i pravnog okvira jedne zemlje uspostavljena tri autonomna stečajna pravna sistema, što predstavlja presedan u razvoju suvremenog stečajnog prava i slučaj koji nije zabilježen u uporednom stečajnom pravu uopće. S obzirom na takvu činjenicu, važno je napomenuti da su instituti stečajnog prava kao i pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka u entitetskim stečajnim zakonima i stečajnom zakonu Brčko Distrikta BiH u većoj mjeri unificirani, čime se omogućuje njihova jednaka i istovjetna primjena u praksi, a što daje i veću pravnu sigurnost i jednakost svih građana u Bosne i Hercegovine pred zakonom.

Ključne riječi: stečajni dužnik, stečajni povjerilac, stečajna imovina, pravo upravljanja, stečajni sud, dejstva i posljedice stečajnog postupka.

Key terms: bankruptcy debtor, creditor in bankruptcy, assets, management company, bankruptcy action, consequences of the bankruptcy proceedings

ABSTRACT

In this paper the author states the essential elements of legal consequences of opening bankruptcy proceedings, and elaborates underlying legal consequences of a bankruptcy in a manner that is regulated by the new bankruptcy legislation in Bosnia and Herzegovina. Bankruptcy legislation in Bosnia and Herzegovina covers three basic bankruptcy laws enacted by the legislative bodies of both entities and the Brcko District of Bosnia and Herzegovina, as a result of the reforms of bankruptcy law in the country in the period from 2001 to 2002 within the reform transition processes that occurred in the post-war period and is still in use. So, given the existence of three bankruptcy legislations in Bosnia and Herzegovina, it is concluded that, within the territorial and legal framework of one country, there are three autonomous bankruptcy legal systems, which is a benchmark in the development of modern bankruptcy law and such case has not been recorded in bankruptcy law ever.

Considering this fact, it is important to note that the institutes of legal consequences in entity bankruptcy laws and bankruptcy law of Brčko District are largely unified, allowing their equal and identical application in practice, and providing greater legal certainty and equality of all citizens of Bosnia and Herzegovina under the law.

UVOD

Reformiranim stečajnim zakonodavstvima u Bosni i Hercegovini koji su doneseni usvajanjem Zakona o stečajnom postupku na nivou entiteta sa podzakonskim aktima i drugim propisima kao dopunskim izvorima stečajnog prava je u cijelosti uređena materija stečajnog prava. Zakon o stečajnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakon o stečajnom postupku Republike Srpske su svojom sadržinom istovjetni i međusobno su u velikoj mjeri unificirani. Takođe, s obzirom na ustavno-pravnu i teritorijalnu poziciju Brčko Distrikta BiH zakonodavac Brčko Distrikta BiH, usvojio je svoje stečajno zakonodavstvo koji se primjenjuje na veoma mali i ne znatan broj subjekata na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine /BD BiH/, a koji se po svojoj sadržini razlikuje od entitetskog stečajnog zakonodavstva. Sve ono što će se u ovom radu navesti u okviru entitetskog stečajnog zakonodavstva u Federaciji BiH, kao jednog od entiteta, se istovremeno odnosi i na stečajno zakonodavstvo Republike Srpske, kao drugog entiteta u BiH, u svim njihovim značenjima i sadržinom.

Posebno važan segment ili oblast stečajnog prava, koji je u dosadašnjoj doktrini u pravnoj praksi i judikaturi relativno zanemaren, jeste segment pravnih posljedica otvaranje stečajnog postupka, odnosno kompleksnost dejstva pravnih posljedica koje se očituju u korijenitoj promjeni statusa stečajnog dužnika i njegove imovine spram povjerioca u stvaranju posebnih procesnopravnih i

materijalnopravnih uvjeta za ostvarenje ciljeva stečajnog postupka.

Ovo tim prije, ako se ima u vidu činjenica da su stečajna zakonodavstva u Bosni i Hercegovini posvetila veću pažnju ovoj materiji, te opširnije i sistematičnije regulirali pitanje pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka nad imovinom stečajnog dužnika.²⁷⁷

Ovdje je bitno istaći da su prilikom zakonskog reguliranja i uređivanja ovog segmenta, stečajna zakonodavstva oba Bosanskohercegovečka entiteta, slijedila zakonska rješenja njemačkog stečajnog prava, tačnije, stečajna zakonodavstva u našoj zemlji su rađeni po uzoru na stečajni zakon iz 1994.godine (njemački insolvenzordnung), te hrvatski stečajni zakon iz 1996 godine koji je rađen po uzoru na spomenuti njemački zakon. Prvo pitanje koje se nameće kad se govori o pravnim posljedicama otvaranja stečajnog postupka jeste pitanje nastupanja pravnih posljedica. Odgovor na ovo pitanje sadržan je u odredbama Zakona o stečajnom postupku kojim je određen precizan i tačan datum njihovog nastupanja, koji se navodi u rješenju o otvaranju stečajnog postupka.²⁷⁸ Dakle, pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka nastupaju ex lege na dan kad je odluka/rješenje o otvaranju stečajnog postupka istaknuta na oglasnoj ploči suda. Ovakvo rješenje je bilo uređeno i ranijim stečajnim zakonodavstvom u BiH, odnosno stečajnim zakonodavstvom bivše SFRJ. Prema tom važećem stečajnom zakonodavstvu pravno dejstvo stečaja počinje onog dana kada je na sudskoj ploči stečajnog suda istaknut oglas o otvaranju stečajnog postupka, te činom otvaranja nastupa određeno pravno

²⁷⁷ Dejstva otvaranja stečajnog postupka (član 51-79. Zakona o stečajnom postupku F BiH).

²⁷⁸ „ Stečajni sud je dužan javno oglasiti Rješenje o otvaranju stečajnog postupka na oglasnoj ploči suda ,te se isto rješenje objavljuje u „ Službenim novinama u Federaciji BiH“. Isto rješenja sud podnosiocu prijedloga za otvaranje stečajnog postupka o stečajnom dužniku mora izvršiti putem ličnog dostavljanja.

dejstvo na pravni status stečajnog dužnika. Ako je prethodno bilo bezuspješno pokušano zaključenje prinudnog poravnjanja, dejstvo stečaja počinje od dana kada je oglas o otvaranju postupka za prinudno poravnanje bio istaknut na sudskoj ploči.²⁷⁹ Novine novih entitetskih stečajni zakona u BiH je, da je institut prinudnog poravnjanja ukinut i stupanjem na snagu oba entitetska zakona o stečajnom postupku ovaj institut je prestao da važi od 2003.godine. Međutim, segmentu pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka, kao što je navedeno, stečajni zakoni u Bosni i Hercegovini su kroz svoju normativnu regulativu dali ogroman značaj. Otvaranjem stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom javljaju se mnogi njegovi pravni učinci koji se ispoljavaju kroz različite pravne posljedice koje traju sve do zaključenja tog postupka i gašenje, odnosno prestanka stečajnog dužnika, kao privrednog subjekta. Ali samo otvaranje stečajnog postupka treba razlikovati od sprovođenja stečajnog postupka, koje podrazumjeva zakonom određene procesne radnje i aktivnosti koje se poduzimaju u toku tog postupka do njegova zaključenja. Možemo reći da je samo otvaranje stečajnog postupka sa istovremenim imenovanjem stečajnog upravnika jedan od stadijuma koji se nalazi između prethodnog postupka i sprovođenja stečajnog postupka, te da istovremeno predstavlja trenutak označavanja vremena od kad nastupaju njegove pravne posljedice.²⁸⁰

Vrijeme, odnosno momenat objavljivanja oglasa je najbitniji elemenat kojim je jasno i nedvosmisleno utvrđen dan nastanka pravnih posljedica, odnosno njihova nastupanja. Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka predviđene su stečajnim zakonodavstvom, tačnije Zakonom o stečajnom postupku i nekim drugim zakonima, kao što su: Zakon o parničnom postupku, Zakon o izvršnom postupku i

drugim odgovarajućim zakonima. Dakle, odredbe o pravnim posljedicama otvaranja stečajnog postupka uređene su kongentnim zakonskim normama i one nastupaju ex lege, po sili zakona, tako da stečajni sud nema nikakvog uticaja na njihovo nastupanje, niti ih učesnici i stranke u stečajnom postupku svojim radnjama mogu mjenjati. To znači da su te odredbe prisilno pravne naravi. Svake ugovorne odredbe kojima se unaprijed ograničava njihova primjena ili isključuje, bez pravnog su učinka.²⁸¹ Navedeno je da pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka nastaju početkom dana isticanja oglasa o njegovom otvaranju na oglasnoj ploči suda. Međutim, pravne posljedice mogu izuzetno nastupiti i prije otvaranja stečajnog postupka (retroaktivnost dejstva stečaja), u slučaju ako su ispunjeni uvjeti za pobjonu stečajnu tužbu (actio pauliana). Tako da se dejstvo otvaranja stečajnog postupka prostire ne samo na sadašnjost i budućnost, već i ograničeno u prošlosti (pobjonost pravnih radnji).²⁸² Slijedom navedenog, nalazimo da je novo stečajno zakonodavstvo u BiH po pitanju vremena nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečaja, preuzelo ranije zakonsko rješenje, kao i do sada, početkom dana kojeg je oglas o otvaranju stečajnog postupka istaknut na oglasnoj ploči suda. Novina novog stečajnog zakonodavstva u oba bosanskohercegovačka stečajna zakona jeste u izmjenama pretpostavki za podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka. A to je da, se stečajni postupak ne pokreće po službenoj dužnosti od strane stečajnog suda (ex off). Takva mogućnost po novom stečajnom zakonu u BiH više ne postoji. Kao što je navedeno, po pravnoj prirodi, pravne posljedice stečajnog postupka proizvode ex ante pravno dejstvo, odnosno djeluje za ubuduće. Ovdje je potrebno istaći i

²⁷⁹ Antonijević Z. Privredno pravo., Savremena administracija, Beograd 1978., str.184.

²⁸⁰ Milijević N. i Čolović V., Stečajni postupak, Banja Luka 2004. str.67.

²⁸¹ „Ništave su ugovorne odredbe kojim se unaprijed isključuje ili ograničava primjena odredaba član 65.-75 i član 77. Zakona o stečajnom postupku u F BiH .

²⁸² Vidi: Gospović O., Stečajno pravo, Beograd 1930. str.29.

mišljenje drugih teoretičara da određen broj pravnih posljedica ima i retroaktivno dejstvo. Retroaktivno dejstvo pravnih posljedica otvaranja stečaja se odnosi na zabranu izvršenja i namirenja nad imovinom stečajnog dužnika od otvaranja stečajnog postupka.²⁸³ Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka odnose se na sve segmente stečajnog dužnika, kao i njegovo poslovanje, te na odnose sa bivšim poslovnim partnerima, koji sa otvaranjem stečajnog postupka postaju ili dužnici stečajnog dužnika ili povjerioci. Dakle, pravne posljedice se tiču dužnika, njegovih prava i obaveza, pravnog položaja različitih kategorija povjerilaca i parnica, odnosno postupka koji su u toku. Upravnoj teoriji, sve te pravne posljedice po svojoj pravnoj prirodi se dijele na dvije vrste, i to: materijalno pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka. i procesno pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka.

PROCESNO-PRAVNE POSLJEDICE OTVARANJA STEČAJNOG POSTUPKA

Ove posljedice predstavljaju efekte, odnosno učinke koji nastaju ne samo u stečajnom postupku već i u drugim postupcima i procesnim odnosima u kojim je stečajni dužnik bio stranka u tom postupku, odnosno procesnom odnosu. To praktično znači da procesno pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka imaju dejstvo na parnični, vanparnični i izvršni postupak. One se ogledaju i u specifičnim dužnostima procesnog karaktera dužnika pojedinca, ranijih zastupnika stečajnog dužnika, odgovornih osoba, te uposlenika stečajnog dužnika. Određene procesno pravne posljedice su regulirane stečajnim propisima, a neke su drugim zakonskim propisima procesne naravi. Svi gore navedeni postupci u kojima stečajni dužnik učestvuje kao stranka u

postupku prekidaju se *ex lege* danom otvaranja stečajnog postupka.²⁸⁴ Dakle, prekid postupka nastupa u svim aktivnim i pasivnim parnicama stečajnog dužnika, čak i kad za određena potraživanja postoje izvršne isprave koje su donesene u parničnom postupku. U parnicama u kojima je stečajni dužnik umješak, do prekida takve parnice ne dolazi. Također, u parnicama u kojima je dužnik tužilac, a predmet spora se odnosi na imovinu dužnika, tj. na stečajnu masu, također ne dolazi do prekida postupka. U tom slučaju, odnosno u takvim parnicama stečajni upravnik i druga strana u sporu mogu nastaviti postupak. Prekid nastupa u svim parnicama bez obzira da li se radi o privrednom sporu, građanskim parnicama, postupcima zbog smetanja posjeda, radnim sporovima kao i arbitražnim sporovima pred izabranim sudom. Nije odlučujuća činjenica u kojoj se fazi ti postupci nalaze. Sudska odluka o prekidu postupka je deklaratorne prirode jer prekid postupka nastupa danom otvaranja stečajnog postupka, znači po sili zakona. Sud je nakon donošenja rješenja o prekidu postupka obavezan takvo rješenje dostaviti strankama radi podnošenja žalbe o kojoj se odlučuje u posebnom postupku.²⁸⁵ Analizirajući uporedna stečajna zakonodavstva u regionu sa našim nacionalnim stečajnim zakonodavstvom u pogledu uređenja procesno pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka dolazimo do saznanja da postoji nekoliko temeljnih procesno pravnih posljedica i to: atrakcija nadležnosti u parničnom postupku, prekid ili preuzimanje parnice, zabrana izvršenja ili namirenja i dužnost obavještanja i suradnje.

---

²⁸³ Više: Spasić S. Pravna dejstva stečaja privrednih subjekata na parnični i izvršni postupak - Aktuelna pitanja stečajnog prava, Banja Luka 204., str.81-107.

---

²⁸⁴ Triva S., Građansko procesno pravo, knjiga I, Zagreb 1964., str. 466.

²⁸⁵ Čolović V. Stečajno pravo, Banja Luka, str. 68.

ATRAKCIJA NADLEŽNOSTI U PARNIČNIM POSTUPCIMA

Atrakcija nadležnosti u parničnom postupku podrazumjeva da otvaranjem stečajnog postupka dolazi do atrakcije stvarne, mjesne, međunarodne i interne jurisdikcije stečajnog suda u parničnom postupku. Tako prema hrvatskom stečajnom pravu zaključak o atrakciji stvarne nadležnosti temelji se na odredbi po kojoj trgovački sudovi, između ostalog sude u svim sporovima u kojima se kao stranka pojave osobe nad kojima je otvoren stečajni postupak, bez obzira na svojstvo druge stranke i vrijeme pokretanja spora, te svih sporova u povodu stečajnog postupka, ako zakonom za pojedinu vrstu predmeta nije drugačije određeno. U stečajnom pravu se atrakcija nadležnosti kao posljedica otvaranja stečajnog postupka manifestira na tri načina.²⁸⁶

- 1) Prvi način se odnosi na zakonsku normativu u kojem je propisano da su stečajni postupci u nadležnosti trgovačkih sudova. Dakle, trgovački sud koji vodi stečajni postupak postaje jurisdikcijski stvarno i mjesno nadležan za sve sporove koji bi se htjeli pokrenuti nakon otvaranja stečajnog postupka u kojima kao stranka učestvuje stečajni dužnik bez obzira na svojstvo druge parnične stranke. Ovo se zove atrakcija nadležnosti za sve buduće sporove po personalnom kriteriju.
- 2) Trgovački sud postaje jurisdikcijski stvarno i mjesno nadležan za sporove o potraživanjima stečajnih povjerilaca koji su bili u tjeku i u vrijeme otvaranja stečajnog postupka, a u kojima je kao stranka sudjelovao stečajni dužnik bez obzira na svojstvo druge parnične stranke.
- 3) Stečajni sud postaje jurisdikcijski stvarno i mjesno nadležan za sve sporove koji bi mogli nastati u vezi

stečajnog postupka neovisno o tome tko su stranke u sporu. Ovo je atrakcija nadležnosti za buduće sporove po kauzalnom kriteriju.

Nadležnost suda ocjenjuje se u pravilu prema okolnostima koje su postojale u vrijeme podnošenje tužbe sudu. Međutim, ako bi se nakon podnošenja tužbe sudu promijenile okolnosti o kojima ovisi nadležnost tako da bi zbog toga postalo nadležno neko drugo tijelo, organ uprave ili sud druge vrste, tad pravilo o atrakciji nadležnosti ne bi vrijedilo. To praktično znači da bi tada nadležan sud morao oglasiti se nenadležnim i ustupiti predmet stvarno nadležnom sudu.²⁸⁷ Prema stečajnom zakonu Srbije stvarno i mjesno nadležni sudovi za otvaranje stečajnog postupka su trgovinski sudovi, tačnije okružni trgovački sudovi kao prvostepena sudovi. Stečajni postupak provodi sud određen zakonom kojom se određuje sudska nadležnost.²⁸⁸ Ovim zakonom se uspostavlja stvarna nadležnost trgovinskih sudova, ne samo za sprovođenje stečajnog postupka već i za suđenje u svim parnicama koje je pokrenuo stečajni dužnik ili su pokrenuti protiv njega. Dakle, u ovakvom slučaju dolazi do atrakcije stvarne nadležnosti bez obzira na svojstvo druge parničke stranke. Atrakcija nadležnosti se raelizuje na način što drugi stvarno nadležan sud sukladno procesnom zakonu (ZPP) donosi rješenje o prekidu parničnog postupka zbog otvaranja stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom. Postupak se nastavlja kad stečajni upravnik izjavi da preuzima

²⁸⁷ Dika M., Knežević G. i Stojanović Srdan, Komentar zakona o međunarodnom privatnom i procesnom pravu, Zagreb 1992. str.202.

²⁸⁸ Zakonom o uređenju sudova propisana je stvarna nadležnost trgovačkih sudova, gdje su trgovački sudovi stvarno nadležni da provode postupak prinudnog poravnanja, stečajni postupak i postupak likvidacije te sude sve sporove koji su u toku ili nastanu povodom sprovođenja tih postupaka, bez obzira na svojstvo druge strane i a vrijeme pokretanja postupka. („Sl.glasnik RS“ br:63/01, 42/02 77/03 i 29/04)

²⁸⁶ Opš: Dika M., Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, Narodne novine, Zagreb 2002. str.9-24.

parnicu ili kad ga sud na predlog protivne strane pozove da to učini. Protivna strana će predložiti nastavak postupka ako joj je stečajni upravnik osporio potraživanja koja je predmet parnice koja je prekinuta.

U tom slučaju nadležni redovni sud će donijeti rješenje o nastavku prekinutog postupka, a po pravomoćnosti istog, predmet ustupiti trgovinskom sudu koji provodi stečajni postupak nad stečajnim dužnikom. Stvarna nadležnost trgovinskog suda se zasniva i u svim drugim parničnim postupcima koji nastanu nakon otvaranja stečajnog postupka. Identična rješenja o atrakciji nadležnosti sadrže i entitetski zakoni kojim se uređuje nadležnost i organizacije sudova u entitetima i Brčko Distriktu BiH.

PREKID I PREUZIMANJE PARNICE I DRUGI POSTUPAKA.

Prekid preuzimanja parnice i drugih postupaka kao procesna posljedica otvaranja stečajnog postupka je kauzalna posljedica nakon što nastupi atrakcija nadležnosti, gdje nakon otvaranja stečajnog postupka se ex lege prekidaju svi parnični postupci u kojim je stečajni dužnik stranka u postupku bez obzira da li u svojstvu tužitelja ili kao tuženika. Pravila o prekidu parničnog postupka kao procesnopravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, na odgovarajući način se primjenjuju u vanparničnom postupku kao i u izvršnom postupku i postupku osiguranja. O prekidu parničnog postupka zbog otvaranja stečajnog postupka sud donosi rješenje kojim se utvrđuje da je po sili zakona nastupio prekid parničnog postupka, a što predstavlja određeno procesno pravno stanje.²⁸⁹

Nakon prekida postupka kao procesno pravne radnje, sljedeća procesna radnja koja se poduzima je preuzimanje parnice od strane stečajnog upravnika, kao zakonskog zastupnika stečajnog dužnika, u kojoj je predmet imovina stečajnog dužnika koja

ulazi u stečajnu masu i koja služi namirenju stečajnih povjerilaca. To praktično znači da se parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu ne prekidaju već nastavljaju nakon otvaranja stečajnog postupka. One se nastavljaju u ime i za račun stečajnog upravnika.²⁹⁰ U pravnoj teoriji se razlikuje preuzimanje aktivnih i pasivnih parničnih postupaka. Pod parnicom o imovini koja ulaze u stečaju masu, u užem smislu, podrazumjeva se parnica o određenom imovinskom pravu odnosno čiji predmet parničnog postupka su određena imovinska prava koja pripadaju ili bi trebali pripadati stečajnoj masi, odnosno imovini stečajnog dužnika neovisno o tome u kojoj se procesnoj ulozi stečajni dužnik nalazi. Ovdje je riječ o aktivnoj parnici ili aktivnom parničnom postupku. Pasivne parnice ili parnični postupci su postupci o pravnom statusu imovine o kojim se odlučuje da li na takvoj imovini postoje različna prava odnosno da li je ta imovina opterećena različnim pravima. Stečajnim zakonom izričito je određeno tko su različni povjerioci.²⁹¹ Otvaranjem stečajnog postupka prekidaju se i izvršni postupci, te postupci osiguranja koji su bili pokrenuti prije toga, radi ostvarenja ili osiguranja potraživanja stečajnih povjerilaca, a ako su nastavljeni, oni se obustavljaju. To je zbog toga što stečajni povjerilac svoja potraživanja mora prijaviti stečajnom upravniku, ako budu osporena upućuje se

²⁹⁰ „Pravne sporove o imovini koja pripadaju stečajnoj masi a u kojim je stečajni dužnik tužilac, i koji su u vrijeme otvaranja stečajnog postupka u toku, stečajni upravnik i protivna strana u sporu mogu nastaviti u stanju u kojem se nalaze“.-član. 55.st.2. Zakono o stečajom postupku Federacije BiH.

²⁹¹ Prema odredbi čl.38.SZP F BiH različni povjerioci je osoba koja ima neko različno pravo na nekom predmetu stečajne mase te je ovlašćen na odvojeno namirenje iz predmeta različnog prava za glavno potraživanje,kamat i troškove u skladu sa zakonom. Različni povjerioci su: Hipotekarni povjerioci i povjerioci zemljišnog duga, povjerioci koji su zakonom, pljenidbom,sporazumom pred sudom ili pravnim poslom stekli neko založno pravo i povjerioci kojim je stečajni dužnik radi osiguranja prenio neko pravo.

²⁸⁹ Triva, .Bjelajac , Dika M.,: Gradansko parnično pravo, Zagreb 1986., str.462.

na parnicu ako je potraživanje utvrđeno u izvršnoj ispravi.

ZABRANA IZVRŠENJA I OSIGURANJA KAO PRAVNA POSljedICA PROCESNO PRAVNE NARAVI

Otvaranjem stečajnog postupka stečajni povjerilac ne može protiv stečajnog dužnika tražiti prinudno izvršenje niti tražiti osiguranje na imovini ili djelovima imovine koja ulazi u stečajnu masu.²⁹² Postupci izvršenja i postupci osiguranja koji su u toku u vrijeme otvaranja stečajnog postupka se prekidaju. Nakon otvaranja stečajnog postupka različni povjerioci mogu pokrenuti postupak protiv dužnika da bih izvršili svoja prava izvršenja i osiguranja po općim pravilima izvršnog postupka. Svi pokrenuti postupci izvršenja i osiguranja koji su ti povjerioci pokrenuli prije otvaranja stečajnog postupka biti će ponovo pokrenuti i vođeni na izvršnom sudu u skladu sa pravilima izvršnog postupka. Svako prinudno izvršenje na temelju postojećeg izvršnog naslova se otvaranjem stečajnog postupka smatra ne dopuštenim.²⁹³ Stečajni sud može u toku stečajnog postupka odrediti privremene mjere osiguranja, koje se inače primjenjuju u izvršnom postupku. Sud će uvijek donjeti i odrediti mjere osiguranja u sljedećim slučajevima, i to: radi sprečavanja protivpravnog oštećenja, radi sprečavanja nasilja radi otklanjanja nenadoknadive štete. Dakle, sve navedene mjere se primjenjuju, ako postoji opasnost od oštećenja stečajne mase i umanjenja njene vrijednosti. Stečajni zakoni u Bosni i Hercegovini uređuju i pitanje zabrane izvršenja i osiguranja u okolnostima otvaranja stečajnog postupka. Temeljno je pravilo da se od dana otvaranja stečajnog postupka ne može protiv stečajnog dužnika dozvoliti mjera osiguranja niti prinudnog

izvršenja radi namirenja potraživanja u pogledu koji postoji izvršna isprava. Od ovog pravila izuzeti su izlučni i razlučni povjerioci, koji su prvo odvojena namirenja stekli 60 dana prije otvaranja stečajnog postupka. Ako se radi o prinudnom izvršenju koje se odnosi na dugove stečajne mase, a koji nisu nastali radnjama stečajnog upravnika, ono nije dopušteno u roku od šest mjeseci nakon pokretanja stečajnog postupka, od ovog pravila takođe postoje zakonski izuzeci koji su navedeni.²⁹⁴

Mnogo je veći broj materijalno-pravnih posljedice otvaranja stečajnog postupka koji su entitetskim stečajnim zakonodavstvima uređeni. Sa aspekta pravne nauke stečajnog prava ove posljedice mogu biti statusnog, obligacionog i procesno pravnog karaktera. Cilj svih pravnih posljedica je različit jer zavisi od vrste i sadržaja same pravne posljedice. Neke su usmjerene na stvaranje uvjeta za sprovođenje stečajnog postupka (dospjelost i konverzija potraživanja), druge su usmjerene na osiguravanje i zaštitu stečajne mase (kao što su zabrana sticanja i prestanak nekih razlučnih prava, prekid tekućih parničnih i izvršnih postupaka), dok su treće usmjerene na zaštitu povjerioca, a što se odnosi na ograničenje dužnikovog prava raspolaganja imovinom. Sve pravne posljedice bez obzira na vrstu imaju za cilj da stvore preduvjete za otvaranje i vođenje stečajnog postupka, te ostvarenje cilja stečajnog postupka koji je usmjeren na zaustavljanje nepovoljnog poslovanja stečajnog dužnika koji pravi gubitke, te da bi se zaštitili interesi povjerilaca. Zbog toga zakonodavac propisuje veliki broj pravnih

²⁹² Vidi: čl.58. Zakona o stečajnom postupku Federacije BiH /ZSP F BiH).

²⁹³ Machiendo D: Građansko pravni učinci otvaranja stečajnog postupka ,St.1965.,str.14.

²⁹⁴ U vezi zabrane izvršenja i osiguranja u okolnostima otvaranja stečajnog postupka utvrđena su pravila koja su navedena odredbama čl.76-77. ZSP F BiH. Dok je čl.59. istog zakona propisani su izuzeci od zabrane prinudnog izvršenja koja se odnosi na dugove stečajne mase. Ti izuzeci odbnose se na slučajeve, ako se dugovi stečajne mase odnose na obaveze iz dvostrano-obaveznog ugovora, čije ispunjenje je izabrao stečajni upravnik, zatim obaveze iz radnog odnosa ili drugog trajnog obligacionog odnosa ,ukoliko je stečajni upravnik tražio ispunjenje protučinidbe u korist stečajne mase.

posljedica koje su značajne za poslovanje dužnika i njegove pravne odnose sa drugim osobama. Stečajnim zakonima u Bosni i Hercegovini su striktno propisane pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka u oba njezina entiteta i Brčko Distrikta BiH.²⁹⁵

Materijalnopravne posljedice otvaranja stečajnog postupka nastupaju u pravnim odnosima koji su nastali i koji su okončani prije nego što je otvoren stečajni postupak (povratno dejstvo), te oni koji još uvijek nisu okončani, tako da je riječ o dejstvu ubuduće, koje obuhvata sadašnje i buduće odnose. Najveći broj pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka dejstvuje unaprijed odnosno u budućnost. Određena dejstva stečaja mogu da se ostvare unazad u prošlosti pobijanjem pravnih radnji stečajnog dužnika.²⁹⁶ Oba entitetska zakona o stečajnom postupku propisuju više materijalnopravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka, od koji su najznačajniji: prelazak prava upravljanja i raspolaganja, podjela imovine pravne zajednice, firma, račun stečajnog dužnika, prestanak rada uposlenika, zabrana pošte i zabrana obaveze suradnje, pravni jednostrani i dvostrani pravni poslovi i slično koji se mogu detaljnije elaborirati kroz pravnu teoriju i stečajnu entitetsku legislativu ,kao poseban rad.

ZAKLJUČAK

Procesnopravne posljedice otvaranja stečajnog postupka prema važećim entiteskim stečajnim propisima, nastupaju početkom dana kojeg je oglas o otvaranju stečajnog postupka istaknut na oglasnoj ploči suda. Danom otvaranja stečajnog postupka „ prava“ tijela odnosno organi privrednog subjekta,kao stečajnog dužnika

prestaju i prelaze na stečajnog upravnika. Tijela odnosno organi stečajnog dužnika / pravne osobe koja je privredno ili trgovačko društvo (najčešći dužnici u stečajnom postupku) su organi upravljanja: uprava ili izvršni direktori, nadzorni odbor ili upravni odbor, te skupština pravne osobe (glavna skupština kod dioničkog društva, skupština kod ostalih društava). Prava tih tijela se sastoje u: vođenju poslova društva i zastupanju društva koje ovlasti ima uprava društva ili izvršni direktori ili upravni odbor; nadzoru nad radom uprave ili izvršnih direktora koju ovlast ima nadzorni odbor ili upravni odbor; te donošenju odluka u interesu društva koje ovlasti ima skupština društva. Prava svih tih tijela prelaze na stečajnog upravnika, te on vodi poslove stečajnog dužnika i zastupa dužnika, a može, prema okolnostima slučaja donijeti i odluke vezane za promjene u temeljnom aktu društva.

Nakon otvaranja stečajnog postupka pojedini stečajni povjerioci i ne mogu protiv dužnika tražiti osiguranje ili izvršenje na dijelovima imovine dužnika koja ulazi u stečajnu masu niti na drugoj imovini dužnika. Samo izlučni i razlučni povjerioci mogu nakon otvaranja stečajnog postupka pokrenuti postupak izvršanje ili osiguranja ili tražiti nastavak prekinutog postupka izvršenja ili osiguranja. Nakon otvaranja stečajnog postupka dopustit će se i provesti upis u javne knjige, ako su uvjeti za upis ostvareni prije nastupanja pravnih posljedica otvaranja stečajnog postupka. Nakon otvaranja stečajnog postupka ne mogu se valjano stjecati prava na dijelovima imovine koja ulazi u stečajnu masu i ako se to stjecanje ne temelji na raspolaganju dužnika ili prisilnom izvršenju ili osiguranju u korist stečajnog povjerioca. Ova odredba ne odnosi na slučajeve stjecanja prema načelu povjerenja u javne knjige. Otvaranjem stečajnog postupka nad stečajnim dužnikom javljaju se mnogi njegovi pravni učinci koji se ispoljavaju kroz različite procesnopravne posljedice koje traju sve do zaključenja tog postupka i

²⁹⁵ Odredbe člana 51-79. Zakona o stečajnom postupku F BiH. Istovjetne odredbe sadrži i stečajni zakon u R. Srpskoj i odredbe člana 47. Zakona o prisilnoj nagodbi stečaju i likvidaciji („Sl. glasnik BD BiH“br. 1/02)

²⁹⁶ Stanković G., Stečajno procesno pravo, Sl. List SCG, Beograd , 2006., str.131.

gašenje, odnosno prestanka stečajnog dužnika, kao privrednog subjekta.

LITERATURA

- [1] Antonijević Z. Privredno pravo., Savremena administracija , Beograd 1978.,
- [2] Čolović V. Stečajno pravo , Banja Luka,
- [3] Barbić J. Organizacija udruženog rada u pravnom prometu , Zagreb 2/1998.
- [4] Dika M. Stečajno pravo i pravo prisilne nagodbe , Zagreb 1976.
- [5] Dika M, Potočnjak Ž., Pravo uposlenika u stečaju poslodavca,- Pravo u gospodarstvu , br. 4/98, Zagreb
- [6] Dika M., Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, Narodne novine, Zagreb 2002.
- [7] Dika M.,Knežević G., Stojanović S., Komentar zakona o međunarodnom privatnom i procesnom pravu , Zagreb 1992.
- [8] Eraković A., Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka.- Novo ovršno i stečajno pravo , Zagreb, 1996
- [9] Gospović O. Stečajno pravo, Beograd 1930.
- [10] Gabrić Gordana: Prestanak privrednih subjekata na tlu Jugoslavije od donošenja prvog stečajnog zakona do danas. Magistarski rad , Subotica 1987.
- [11] Machiando D . Građansko pravni učinci otvaranja stečajnog postupka , Split 1965.,
- [12] Milijević N. i Čolović V., Stečajni postupak , Banja Luka 2004.
- [13] Triva S.,Građansko procesno pravo, knjiga I , Zagreb 1964.,
- [14] Stanković G., Stečajno procesno pravo, Sl. List SCG, Beograd , 2006 .
- [15] Triva S., Bjelajac , Dika M., Građansko parnično pravo, Zagreb 1986.,

Zakonski propisi

- [1] Zakona o stečajnom postupku F BiH („Sl. novine Federacije BiH,“ br. 29/03 ,32/04))
- [2] Zakon o stečajnom postupku R Srpske („Sl.glasnik RS“, br.67/02,,77/02,38/03 i 96/04).
- [3] Zakona o stečajnom postupku Republike Srbije („Sl.glasnik“,br.84/04 i 85/05)
- [4] Zakon o stečaju Republike Srbije („Sl.glasnik RS“, br.104/09).
- [5] Zakona o prinudnom poravnanju stečaju i likvidaciji („Sl. list SFRJ“,br.84/89, Sl.list R BiH“ br.2/92)
- [6] Zakona o prisilnoj nagodbi stečaju i likvidaciji („Sl. glasnik BD BIH“br. 1/02)
- [7] Zakonom o uređenju ćsudova („Sl.glasnik RS“br:63/01, 42/02 77/03 i 29/04)